

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา กับความมั่นคงของไทย

น.ท.หญิง วิไลพรรณ บรรเทิง

บทคัดย่อ

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา มีผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยในหลายมิติ โดยมิติทางสังคม เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงานและความสัมพันธ์ของชุมชนชายแดน ขณะที่มิติทางเศรษฐกิจสะท้อนถึง บทบาทของการค้าชายแดนและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในระดับพื้นที่ มิติทางการเมืองเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศและประเด็นด้านอธิปไตย ส่วนมิติเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการบริหารจัดการพื้นที่ ชายแดนและทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่มิติทางทหารยังคงเป็นกลไกสำคัญในการป้องปรามและรักษา เสถียรภาพ ทั้งนี้การเสริมสร้างความมั่นคงชายแดนจำเป็นต้องอาศัยแนวทางเชิงบูรณาการและความร่วมมือ ระหว่างรัฐอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ

ไทย กัมพูชา ความมั่นคง สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม พลังงาน การเมือง การทหาร

บทนำ

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชาเป็นประเด็นด้านความมั่นคงที่มีลักษณะซับซ้อนและเชื่อมโยงหลาย มิติ มิได้จำกัดอยู่เพียงข้อพิพาทด้านอธิปไตยหรือการใช้กำลังทางทหารเท่านั้น หากแต่ส่งผลกระทบในเชิง โครงสร้างต่อเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงทางพลังงานของประเทศ ความไม่แน่นอน จากปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์กระทบต่อการค้าชายแดน การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค ขณะเดียวกัน ความล่าช้าในการพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลยังบั่นทอนความมั่นคงทางพลังงาน และศักยภาพการพัฒนาในระยะยาวในมิติทางการเมือง สถานการณ์ดังกล่าวทดสอบเสถียรภาพภายในประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ และบทบาทของไทยในเวทีอาเซียนและเวทีโลก อีกทั้งในด้านการทหาร ความขัดแย้ง ยังสะท้อนความท้าทายต่อการบริหารจัดการวิกฤตและยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ในฐานะปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยในหลายมิติ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ กำหนดให้รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย ตลอดจนกำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ประกอบกับพระราชบัญญัติการจัดท่ายุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ มีหลักการให้การกำหนดนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งการจัดทำนโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติเป็นไปตามพระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๙ เพื่อให้เป็นกรอบหรือทิศทางในการดำเนินการป้องกัน แจ่งเตือน แก้ไข หรือระงับยับยั้งภัยคุกคามเพื่อธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงแห่งชาติ โดยต้องมีสาระที่ครอบคลุมถึงนโยบายภายในประเทศ นโยบายต่างประเทศ และนโยบายการทหารกับการเศรษฐกิจ และอื่น ๆ อันเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติให้สอดคล้องต้องกัน เพื่อให้กิจการของหน่วยงานของรัฐสามารถประสานกันได้อย่างใกล้ชิดเป็นผลดีต่อความมั่นคงแห่งชาติ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๕)

STEEP-M Analysis

เครื่องมือวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่นิยมใช้ เช่น SWOT Analysis, PEST/PESTLE Analysis, DIME/DIMEFIL Analysis, PMESII/PMESII-PT Analysis, STEEP/STEEM-M Analysis เพื่อการวางแผนกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในสถานการณ์นี้จะใช้ STEEP-M Analysis ในการวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยภายนอกที่ซับซ้อนที่ส่งผลกระทบต่อประเทศในระยะยาว ใช้ในการประเมินความเสี่ยง การวางแผนกลยุทธ์ สำหรับการเตรียมรับมือกับความไม่แน่นอน

STEEM Analysis คือ เครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (external environment analysis) เพื่อให้องค์กรสามารถทราบถึงปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยเหล่านั้นว่าส่งผลกระทบต่อองค์กรในด้านใดบ้าง

คำว่า STEEM มาจากตัวอักษรตัวแรกของการจัดกลุ่มปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งปัจจุบันจะใช้ STEEM-M ซึ่งเป็นการต่อยอดจาก STEEM เพื่อให้ครอบคลุมเครื่องมือและปัจจัยที่หลากหลายมากขึ้น คือ สังคม (Social), เทคโนโลยี (Technology), เศรษฐกิจ (Economy), สิ่งแวดล้อมและพลังงาน (Environment and Energy), การเมือง (Politics) และการทหาร/ความมั่นคง (Military and Security)

ผลกระทบทางด้านสังคม (Social)

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชาส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยในหลายระดับ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของมนุษย์ ผลกระทบดังกล่าวปรากฏทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ รวมถึงผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนในพื้นที่ชายแดนและภาพลักษณ์ของประเทศ นอกจากนี้สถานการณ์ยังมีนัยสำคัญต่อพลวัตของสังคมในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะต่อทัศนคติ ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำหรับ**ผลกระทบเชิงบวก**นั้น สถานการณ์ความตึงเครียดส่งผลให้เกิดความตื่นตัวด้านความมั่นคงในระดับชาติและท้องถิ่น ประชาชนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น และตระหนักถึงความสำคัญของอธิปไตยและความมั่นคงของประเทศ การเสริมบทบาทของกองทัพและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะอาสาสมัครในพื้นที่ชายแดน สะท้อนแนวคิด “ความมั่นคงของมนุษย์” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กับมาตรการของรัฐ นอกจากนี้สถานการณ์ยังเป็นแรงผลักดันให้รัฐพัฒนากลไกทางการทูตและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในระยะยาว อย่างไรก็ตาม**ผลกระทบเชิงลบ**มีความรุนแรงและส่งผลโดยตรงต่อชีวิตประชาชนในพื้นที่ชายแดน ความหวาดกลัว ความเครียด และความไม่มั่นคงทางจิตใจเป็นปัญหาที่มีกฏมองข้าม แต่มีผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน กระแสชาตินิยมที่รุนแรงเกินไปอาจนำไปสู่ความแตกแยกทางสังคมและอคติทางชาติพันธุ์ ซึ่งส่งผลเสียต่อการอยู่ร่วมกันในระยะยาว หากรัฐขาดการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และการจัดการข้อมูลอย่างเหมาะสม

รวมถึง**ผลกระทบทางตรง** ปรากฏชัดในชีวิตประจำวันของประชาชนชายแดน เช่น การหยุดชะงักของการศึกษา การค้าขาย และการเดินทาง ตลอดจนความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายแดนทั้งสองฝ่ายลดลง ซึ่งกระทบต่อเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นและความไว้วางใจกันของประชาชน ขณะเดียวกัน**ผลกระทบทางอ้อม** สถานการณ์ความตึงเครียดส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านเสถียรภาพและความมั่นคง ซึ่งอาจกระทบต่อการลงทุน การท่องเที่ยว และความร่วมมือระหว่างประเทศ นอกจากนี้ แรงงานข้ามชาติยังเป็นกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากบรรยากาศความไม่ไว้วางใจ ขณะที่ภาครัฐต้องแบกรับภาระงบประมาณด้านความมั่นคงและการเยียวยา ซึ่งอาจลดโอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมในด้านอื่น

นอกจากนี้**ผลกระทบในระยะสั้น** สังคมเผชิญกับระดับความตึงเครียดที่เพิ่มสูงขึ้น ควบคู่กับกระแสข่าวสารและอารมณ์สาธารณะที่มีความรุนแรง ซึ่งการขาดข้อมูลที่ถูกต้องและรอบด้านอาจนำไปสู่ภาวะตื่นตระหนกและการตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับนโยบายของรัฐ ขณะที่**ผลกระทบในระยะยาว** สถานการณ์ความตึงเครียดดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการก่อรูปทัศนคติของประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ชายแดน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อประเทศเพื่อนบ้าน หรือแม้แต่ต่อรัฐ หากการบริหารจัดการขาดความเป็นธรรมและความโปร่งใส อย่างไรก็ตาม หากรัฐสามารถนำบทเรียนจากสถานการณ์ดังกล่าวมาพัฒนาระบบความมั่นคงชายแดน การสื่อสารสาธารณะ และความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะภายใต้กรอบอาเซียน ย่อมเอื้อต่อการเสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคงอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ผลกระทบทางด้านเทคโนโลยี (Technology)

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อมิติทางเทคโนโลยีของประเทศไทย ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยเฉพาะประเด็นความมั่นคงไซเบอร์และโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ผลกระทบดังกล่าว ปรากฏทั้งทางตรงต่อระบบการสื่อสารและสารสนเทศของรัฐและเอกชน และทางอ้อมต่อความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยี การลงทุน และเสถียรภาพของเศรษฐกิจดิจิทัล นอกจากนี้ สถานการณ์ยังเร่งให้เกิดการปรับตัว เชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอิปีไทยทางดิจิทัลและการป้องกันประเทศ ในระยะยาว ความเปลี่ยนแปลง เชิงโครงสร้างดังกล่าวมีนัยต่อทิศทางความมั่นคงของไทยและเสถียรภาพของเศรษฐกิจดิจิทัลในระดับภูมิภาคอาเซียน

สำหรับ**ผลกระทบเชิงบวก**นั้น สถานการณ์ความตึงเครียดทำหน้าที่เป็น “ตัวเร่ง” (Accelerator) ให้ประเทศไทยต้องเร่งยกระดับความมั่นคงไซเบอร์ การโจมตีทางไซเบอร์ที่เพิ่มขึ้นทำให้ภาครัฐและเอกชน ตระหนักว่าโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Infrastructure) ส่งผลให้เกิดการลงทุนในระบบป้องกันไซเบอร์ การพัฒนาบุคลากรด้าน Cybersecurity และการออกนโยบาย คัดกรองข้อมูลที่เข้มงวดมากขึ้น ขณะเดียวกันความขัดแย้งยังผลักดันการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเฝ้าระวังและ ป้องกันประเทศ เช่น โดรนตรวจการณ์ ระบบเซนเซอร์อัจฉริยะ และระบบสื่อสารผ่านดาวเทียม ซึ่งสะท้อน แนวโน้มของ “สงครามยุคใหม่” ที่ใช้เทคโนโลยีมากกว่ากำลังพล นอกจากนี้ ภาคธุรกิจ โดยเฉพาะ SMEs ถูกบังคับให้ปรับตัวสู่ e-Commerce และแพลตฟอร์มดิจิทัล ส่งผลให้การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัลเกิดขึ้น รวดเร็วกว่าปกติ อย่างไรก็ตาม **ผลกระทบเชิงลบ**มีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ความเสี่ยงจากสงครามไซเบอร์ (Cyber Warfare) ทำให้โครงสร้างพื้นฐานสำคัญ เช่น ระบบธนาคาร ระบบพลังงาน และเครือข่ายการสื่อสาร กลายเป็นเป้าหมายที่เปราะบาง นอกจากนี้ สงครามข้อมูลข่าวสาร (Information Operations) ที่ใช้ AI และ Deepfake ยังบ่อนทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อข้อมูลข่าวสาร และอาจนำไปสู่ความแตกแยกทางสังคม

รวมถึง**ผลกระทบทางตรง** ปรากฏชัดในรูปของความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในพื้นที่ชายแดน ทั้งสายเคเบิลใยแก้วนำแสงและเสาส่งสัญญาณ ซึ่งทำให้การสื่อสารและการเข้าถึงบริการดิจิทัลหยุดชะงัก นอกจากนี้ การโจมตีระบบสารสนเทศของหน่วยงานรัฐยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการรั่วไหลของข้อมูลสำคัญ และ กระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐ ขณะเดียวกัน**ผลกระทบทางอ้อม** ความร่วมมือด้านเทคโนโลยี ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติ มีแนวโน้มลดลง ซึ่งทำให้อาชญากรรมไซเบอร์ เช่น แก๊งคอลเซ็นเตอร์ หรือการฟอกเงินดิจิทัล ควบคุมได้ยากขึ้น อีกทั้ง ความไม่มั่นคงทางไซเบอร์ยังส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนเทคโนโลยีข้ามชาติ ที่อาจมองว่าประเทศไทย มีความเสี่ยงเชิงระบบมากขึ้น

นอกจากนี้**ผลกระทบในระยะสั้น** ความขัดแย้งส่งผลให้เกิดการรบกวนหรือควบคุมสัญญาณอินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์ในพื้นที่เสี่ยง รวมถึงความปั่นป่วนของข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์จากข่าวลือและการโจมตีด้วยบอท ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและการรับรู้ของประชาชน ขณะที่**ผลกระทบในระยะยาว**ที่สำคัญที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ประเทศไทยมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับ “อิปีไทยทางดิจิทัล” มากขึ้น โดยมุ่ง พัฒนาเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และระบบคลื่นความถี่ที่สามารถควบคุมได้เอง เพื่อลดการพึ่งพาต่างชาติ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ทางทหารจะเปลี่ยนจากการเน้นกำลังพลไปสู่การสะสมเทคโนโลยีขั้นสูงและ ขีดความสามารถด้านไซเบอร์ ในระดับภูมิภาค ความขัดแย้งยังสะท้อนถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจดิจิทัล อาเซียน ซึ่งอาจกระทบต่อความเชื่อมั่นในโครงการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลร่วมกันในอนาคต

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (Economy)

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในระดับพื้นที่และระดับมหภาค ผลกระทบดังกล่าวปรากฏทั้งในเชิงบวกจากการใช้จ่ายของภาครัฐและการกระตุ้นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง และในเชิงลบจากการชะลอตัวของการค้าชายแดน ความเชื่อมั่นของนักลงทุน และห่วงโซ่อุปทาน ผลกระทบทางเศรษฐกิจยังเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม และแตกต่างกันในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะต่อโครงสร้างเศรษฐกิจชายแดนและบทบาทของไทยในระดับภูมิภาค

สำหรับ**ผลกระทบเชิงบวก**นั้น ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการใช้จ่ายงบประมาณ โดยเฉพาะงบประมาณด้านความมั่นคง การทหาร โลจิสติกส์ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชายแดน การอัดฉีดงบประมาณดังกล่าวช่วยพยุงเศรษฐกิจท้องถิ่นบางส่วน เช่น ธุรกิจร้านค้า ที่พัก และการขนส่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศและซัพพลายเชนภายในประเทศยังมีแนวโน้มได้รับคำสั่งซื้อและการจ้างงานเพิ่มขึ้นในระยะสั้น ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในบางภาคส่วน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวม **ผลกระทบเชิงลบ**มีขอบเขตกว้างและส่งผลต่อเศรษฐกิจในระดับโครงสร้างมากกว่า การค้าชายแดนซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่เกิดการชะลอตัวหรือหยุดชะงัก ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ประกอบการ SMEs เกษตรกร และแรงงานข้ามชาติ ความไม่แน่นอนด้านความมั่นคงยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุน โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจและโลจิสติกส์ของประเทศ ต้นทุนด้านโลจิสติกส์ที่เพิ่มสูงขึ้นจากมาตรการตรวจเข้ม การเปลี่ยนเส้นทางขนส่ง หรือการปิดด่านชายแดน ส่งผลให้ราคาสินค้าผันผวน และลดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในตลาดภูมิภาค และยังสะท้อนความเปราะบางของเศรษฐกิจชายแดนที่พึ่งพาการค้า การท่องเที่ยว และแรงงานข้ามชาติเป็นหลัก เมื่อเกิดความตึงเครียดด้านความมั่นคง เศรษฐกิจในพื้นที่จึงได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็วและรุนแรง ขณะเดียวกัน ภาครัฐต้องแบกรับภาระงบประมาณด้านความมั่นคงและการเยียวยาทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจลดขีดความสามารถในการลงทุนด้านการพัฒนาในระยะยาว หากสถานการณ์ยืดเยื้อ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ รวมถึงความร่วมมือในกรอบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และ CLMV อาจฟื้นตัวได้ช้าลง ส่งผลต่อบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

รวมถึง**ผลกระทบทางตรง** ปรากฏชัดในรูปของการลดลงของมูลค่าการค้าชายแดน รายได้ของผู้ประกอบการในพื้นที่หดตัว และค่าใช้จ่ายด้านความมั่นคงของภาครัฐที่เพิ่มขึ้นอย่างฉับพลัน ขณะเดียวกัน **ผลกระทบทางอ้อม**มีลักษณะซับซ้อนและขยายวงกว้างมากกว่า การสะดุดของห่วงโซ่อุปทานส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต การกระจายสินค้า และราคาสินค้าอุปโภคบริโภค นักลงทุนต่างชาติเริ่มชะลอการตัดสินใจลงทุนในโครงการระยะยาว เนื่องจากประเมินความเสี่ยงเชิงภูมิรัฐศาสตร์สูงขึ้น นอกจากนี้ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค เช่น กลุ่มประเทศ CLMV มีแนวโน้มชะลอตัว ส่งผลต่อบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

นอกจากนี้**ผลกระทบในระยะสั้น** เศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่จำกัด ส่งผลให้รายได้ของประชาชนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ บรรยากาศการลงทุนอยู่ในภาวะตึงเครียด และภาครัฐมีความจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณฉุกเฉินเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ **ขณะที่ผลกระทบในระยะยาว** หากสถานการณ์ความตึงเครียดดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่ชายแดนในเชิงลึก โดยทำให้ความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ลดลง นักลงทุนมีแนวโน้มประเมินพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและโครงการเชื่อมโยงด้านโลจิสติกส์ระหว่างประเทศอาจประสบความล่าช้า นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจยังอาจต้องใช้ระยะเวลานานในการฟื้นฟู ขณะที่ภาครัฐต้องเผชิญกับภาระงบประมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากค่าใช้จ่ายด้านความมั่นคงและมาตรการเยียวยาทางเศรษฐกิจ

ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (Environment and Energy)

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อมิติสิ่งแวดล้อมและพลังงานของประเทศไทย ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ผลกระทบดังกล่าวปรากฏทั้งทางตรงและทางอ้อม ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่ การเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ไปจนถึงความมั่นคงทางพลังงานและต้นทุนการผลิตของประเทศ นอกจากนี้ ผลกระทบยังแตกต่างกันในระยะสั้นและระยะยาว โดยมีทั้งผลเชิงบรรเทาชั่วคราวต่อทรัพยากรธรรมชาติ และความเสี่ยงเชิงโครงสร้างต่อพลังงานและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สำหรับ**ผลกระทบเชิงบวก**นั้น ในช่วงที่พื้นที่ชายแดนกลายเป็นเขตความมั่นคงสูง การเข้าถึงของพลเรือนลดลง ส่งผลให้กิจกรรมที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การลักลอบตัดไม้และการบุกรุกพื้นที่ป่า ลดลงโดยปริยาย พื้นที่ดังกล่าวจึงทำหน้าที่เสมือน “พื้นที่กันชนทางนิเวศ” ชั่วคราว ซึ่งเอื้อต่อการฟื้นตัวของระบบนิเวศในระยะสั้น แม้ความขัดแย้งจะสร้างข้อจำกัดต่อการพัฒนาแหล่งพลังงานฟอสซิล แต่ในอีกด้านหนึ่งสถานการณ์ดังกล่าวได้กระตุ้นให้ประเทศไทยตระหนักถึงความจำเป็นในการลดการพึ่งพาแหล่งพลังงานเพียงแหล่งเดียว และเร่งพิจารณาทางเลือกด้านการกระจายแหล่งพลังงาน รวมถึงการเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาดในระยะยาว ผลกระทบเชิงบวกดังกล่าวไม่ได้เกิดจากนโยบายการอนุรักษ์โดยตรง และมีลักษณะชั่วคราว อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์คลี่คลายโดยไม่มีมาตรการคุ้มครองที่ชัดเจน จะส่ง**ผลกระทบเชิงลบ**ต่อทรัพยากร อาจกลับมาเสื่อมโทรมในระดับที่รุนแรงกว่าเดิม นอกจากนี้ กิจกรรมทางทหารก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและเชิงนิเวศในระยะยาว ความขัดแย้งส่งผลให้การเจรจาและการพัฒนาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA) ต้องหยุดชะงัก ลดโอกาสในการใช้ประโยชน์จากแหล่งก๊าซธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง การพึ่งพาการนำเข้าก๊าซธรรมชาติเหลว (Liquefied Natural Gas: LNG) จากตลาดโลกเพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนพลังงานของประเทศสูงขึ้นและเผชิญความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา บรรยากาศความไม่แน่นอนเพิ่มความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ ส่งผลให้การลงทุนในอุตสาหกรรมพลังงานชะลอตัว การค้าพลังงานข้ามพรมแดนหยุดชะงัก กระทบรายได้ของบริษัทพลังงานไทยและเสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทาน

รวมถึง**ผลกระทบทางตรง** การสร้างบังเกอร์ สนามเพลาะ และการเคลื่อนย้ายยุทธโธปกรณ์หนัก ส่งผลให้หน้าดินถูกทำลาย ระบบนิเวศป่าเสื่อมโทรม และเกิดการพังทลายของดินเศษกระสุน วัตถุระเบิด และสารเคมีจากการสู้รบปนเปื้อนในดินและแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งอาจนำไปสู่การสะสมของโลหะหนักในห่วงโซ่อาหาร ส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า สุขภาพของชุมชน และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในอนาคตที่ระเบิดที่ตกค้างถือเป็น “มลพิษที่มองไม่เห็น” ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการฟื้นฟูพื้นที่และการจัดการพื้นที่คุ้มครองข้ามพรมแดน การหยุดชะงักของการเจรจาและพัฒนาแหล่งพลังงานในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA) ส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงทางพลังงานของประเทศต้นทุนการผลิตไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้นจากการนำเข้าก๊าซธรรมชาติเหลว (Liquefied Natural Gas: LNG) ในราคาที่ผันผวน ส่งผลต่อค่าไฟฟ้าและต้นทุนภาคอุตสาหกรรมรายได้ของบริษัทพลังงานไทยลดลงจากการปิดด่านชายแดนและการหยุดการส่งออกพลังงานไปยังกัมพูชา ขณะเดียวกัน**ผลกระทบทางอ้อม** เสี่ยงระเบิดและกิจกรรมทางทหารรบกวนพฤติกรรมของสัตว์ป่าทำให้สัตว์บางชนิดอพยพออกจากถิ่นอาศัยเดิมและเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าขณะเดียวกัน การที่เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถเข้าพื้นที่ได้อย่างปลอดภัย ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายด้านการอนุรักษ์อ่อนแอลง เพิ่มความเสี่ยงต่อการตัดไม้ทำลายป่าและการล่าสัตว์ผิดกฎหมาย ความไม่แน่นอนทางการเมืองและความมั่นคงลดความเชื่อมั่นของนักลงทุนในภาคพลังงาน ส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานในระยะยาวความผันผวนด้านพลังงานส่งผ่านไปยังภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นในลักษณะลูกโซ่

นอกจากนี้**ผลกระทบในระยะสั้น** การลดลงของกิจกรรมมนุษย์ในพื้นที่ความขัดแย้งเอื้อต่อการฟื้นตัวของระบบนิเวศในระยะสั้น เกิดมลพิษทางเสียงจากอาวุธและแรงสั่นสะเทือนจากการปะทะ ซึ่งรบกวนถิ่นที่อยู่อาศัยและพฤติกรรมของสัตว์ป่าในทันที เกิดความผันผวนของราคาพลังงานและต้นทุนการผลิตไฟฟ้าในช่วงเวลาสั้น ๆ การชะลอการลงทุนและโครงการพลังงานใหม่จากภาคเอกชน เนื่องจากความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์การหยุดชะงักของการค้าพลังงานข้ามพรมแดนในช่วงเกิดความขัดแย้ง ขณะที่**ผลกระทบในระยะยาว** ความเสียหายต่อหน้าดินและระบบนิเวศจากกิจกรรมทางทหารมีลักษณะยาวนานและฟื้นฟูได้ยาก การปนเปื้อนของสารพิษและโลหะหนักในดินและแหล่งน้ำอาจสะสมในห่วงโซ่อาหาร ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสัตว์ป่าในระยะยาวที่ระเบิดและวัตถุระเบิดที่ยังไม่ทำลายกลายเป็นอุปสรรคถาวรต่อการใช้ประโยชน์จากที่ดิน การฟื้นฟูระบบนิเวศ และการบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองข้ามพรมแดนในอนาคต ความล่าช้าในการพัฒนาแหล่งพลังงานในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA) เพิ่มความเสี่ยงต่อการพึ่งพาการนำเข้าก๊าซธรรมชาติเหลว (Liquefied Natural Gas: LNG) เกือบทั้งหมดในอนาคต ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของประเทศทรัพยากรพลังงานในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA) อาจกลายเป็น “สินทรัพย์ที่ไร้ค่า” (Stranded Assets) หากไม่สามารถพัฒนาได้ทันก่อนการเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาดอย่างเต็มรูปแบบความไม่แน่นอนในการลงทุนด้านพลังงานส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

ผลกระทบทางการเมือง (Politics)

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ส่งผลกระทบต่อมิติทางการเมืองของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในระดับการเมืองภายในและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลกระทบดังกล่าวมีทั้งด้านบวกในแง่ การเสริมสร้างเอกภาพของชาติและความชอบธรรมของรัฐในระยะสั้น และด้านลบจากแรงกดดันต่อเสถียรภาพ การการเมือง ภาวะลักษณะระหว่างประเทศ และภาระด้านงบประมาณของรัฐ นอกจากนี้ ผลกระทบยังปรากฏ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีความแตกต่างกันในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะต่อบทบาททางการเมือง ความร่วมมือระดับภูมิภาค และการจัดการทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ บทความนี้มุ่งวิเคราะห์พลวัตดังกล่าว เพื่อสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างการเมือง ความมั่นคง และการพัฒนาในบริบทภูมิรัฐศาสตร์ร่วมสมัย

สำหรับ**ผลกระทบเชิงบวก**นั้น ในเชิงการเมืองภายใน ความขัดแย้งมีส่วนช่วยกระตุ้นความรู้สึก เป็นเอกภาพของชาติผ่านกระแสชาตินิยม (Nationalism) ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกหวงแหนอธิปไตยและ สนับสนุนรัฐในยามวิกฤต ปรากฏการณ์ดังกล่าวช่วยเพิ่มความชอบธรรม (Political Legitimacy) ให้แก่รัฐบาล ในระยะสั้น และลดแรงเสียดทานจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในบางส่วน นอกจากนี้ ความตึงเครียดยังเป็น บททดสอบศักยภาพของรัฐในด้านการบริหารจัดการวิกฤต โดยเฉพาะการบูรณาการระหว่างฝ่ายการเมืองและ กองทัพ การสื่อสารกับสาธารณชน และการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐสมัยใหม่ ในระดับระหว่างประเทศ ความขัดแย้งบีบให้กลไกความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน รวมถึงมหาอำนาจ อย่างสหรัฐอเมริกาและจีน ต้องเข้ามามีบทบาทใกล้เคียง ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ไทยขยายบทบาททางการเมือง และรักษา สมดุลเชิงอำนาจ (Balance of Power) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม **ผลกระทบเชิงลบ** มีความซับซ้อนและรุนแรงกว่า ในการเมืองภายใน ประเด็นชายแดนมักถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ส่งผลให้ รัฐบาลเผชิญแรงกดดันด้านเสถียรภาพ ทั้งจากฝ่ายค้าน กลุ่มเคลื่อนไหว และสื่อสาธารณะ โดยเฉพาะข้อกล่าวหา เรื่องการอ่อนข้อด้านอธิปไตยหรือการทูตลับ ซึ่งบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาล ด้านงบประมาณ ความขัดแย้งทำให้รัฐต้องจัดสรรทรัพยากรจำนวนมากไปสู่ภารกิจด้านความมั่นคง การดูแลผู้อพยพ และการฟื้นฟู ความเสียหาย ส่งผลให้การลงทุนด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ถูกชะลอ ในมิติระหว่าง ประเทศ การใช้กำลังทหารส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของไทยในฐานะประเทศที่มีเสถียรภาพและเป็นมิตร ต่อการลงทุน (Soft Power) ความไม่แน่นอนดังกล่าวอาจลดความเชื่อมั่นของนักลงทุนและนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในระยะยาว

รวมถึง**ผลกระทบทางตรง** การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของกำลังพลและประชาชนในพื้นที่ การปิดด่าน ชายแดนซึ่งทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก และการลดระดับความสัมพันธ์ทางการเมือง ทูต เช่น การเรียก เอกอัครราชทูตกลับประเทศ ขณะเดียวกัน**ผลกระทบทางอ้อม**ทำให้เกิดการลดลงของความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ ความผันผวนของตลาดทุน ค่าเงินบาท และการชะลอตัวของภาคการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ความขัดแย้งยังซ้ำเติม ความแตกแยกทางความคิดในสังคมไทย ระหว่างแนวคิดชาตินิยมกับแนวคิดสันติวิธี ซึ่งอาจบั่นทอนความสามัคคี ของสังคมในระยะยาว

นอกจากนี้**ผลกระทบในระยะสั้น** ประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตด้านมนุษยธรรมจากการอพยพของประชาชนจำนวนมาก ภาวะชะงักงันของการค้าชายแดน และแรงกดดันด้านการทูตที่รัฐต้องเร่งชี้แจงต่อองค์การระหว่างประเทศเพื่อรักษาความชอบธรรม ขณะที่**ผลกระทบในระยะยาว** ความขัดแย้งอาจนำไปสู่การตรึงกำลังทหารในพื้นที่ชายแดนอย่างถาวร ซึ่งเพิ่มภาระด้านงบประมาณและทรัพยากรของรัฐอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้บาดแผลทางจิตใจและความหวาดระแวงระหว่างประชาชนสองประเทศอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือในอนาคต ที่สำคัญ ความตึงเครียดทางการเมืองยังส่งผลให้การเจรจาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA) ล่าช้า ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรและความมั่นคงทางพลังงานของไทยในระยะยาว สะท้อนให้เห็นปัญหาการเมืองและความมั่นคงมีการเชื่อมโยงกับประเด็นเศรษฐกิจและพลังงานอย่างแยกไม่ออก

ผลกระทบทางการทหาร/ความมั่นคง (Military and Security)

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ส่งผลกระทบต่อมิติด้านการทหารและความมั่นคงของไทยอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในเชิงการพัฒนาขีดความสามารถทางทหารและต้นทุนด้านความมั่นคง ผลกระทบดังกล่าวมีทั้งด้านบวกจากการทดสอบความพร้อมรบ การพัฒนาเทคโนโลยี และการเสริมสร้างเอกภาพภายในกองทัพ และด้านลบจากความสูญเสีย ภาระงบประมาณ และความเสี่ยงของการยกระดับความขัดแย้งโดยไม่ตั้งใจ นอกจากนี้ ผลกระทบยังปรากฏทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงความเกี่ยวข้องของมหาอำนาจและข้อจำกัดของกลไกระดับภูมิภาค ในระยะยาว สถานการณ์ดังกล่าวมีนัยต่อการปรับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศและเสถียรภาพด้านความมั่นคงของภูมิภาคโดยรวม

สำหรับ**ผลกระทบเชิงบวก**นั้น ความขัดแย้งเปิดโอกาสให้กองทัพได้ทดสอบระบบควบคุมบังคับบัญชา (Command and Control) และความพร้อมรบในสถานการณ์จริง ซึ่งช่วยประเมินประสิทธิภาพของการสั่งการ การสื่อสาร และการประสานงานระหว่างเหล่าทัพอย่างเป็นรูปธรรม ประสบการณ์ดังกล่าวมีคุณค่าในการพัฒนาหลักนิยมทางทหารและการฝึกซ้อมในอนาคต นอกจากนี้ สถานการณ์ตึงเครียดเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเร่งปรับปรุงยุทธโศปกรณ์และเทคโนโลยีทางทหาร โดยเฉพาะระบบข่าวกรอง การลาดตระเวน และการเตือนภัยล่วงหน้า เช่น การใช้โดรนตรวจการณ์และระบบเรดาร์ ซึ่งช่วยเสริมขีดความสามารถในการป้องปราม (Deterrence) และลดความเสี่ยงจากการโจมตีโดยไม่คาดคิด ในเชิงสถาบัน ความเผชิญหน้ากับภัยคุกคามภายนอกยังช่วยเสริมสร้างเอกภาพและขวัญกำลังใจภายในกองทัพ ทำให้หน่วยงานด้านความมั่นคงสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในระยะสั้น อย่างไรก็ตาม ยังส่ง**ผลกระทบเชิงลบ**ต่อต้นทุนด้านความมั่นคงมีความรุนแรงและยั่งยืนกว่า ความสูญเสียด้านกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ไม่เพียงกระทบต่อศักยภาพทางทหาร แต่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจและภาพลักษณ์ของกองทัพในสายตาสาธารณชน ภาระงบประมาณด้านการทหารที่เพิ่มขึ้นจากการเคลื่อนกำลัง การส่งกำลังบำรุง และการเสริมแนวป้องกัน อาจนำไปสู่ปรากฏการณ์ “Security-Development Trade-off” กล่าวคือ การทุ่มทรัพยากรไปด้านความมั่นคงมากขึ้น อาจเบียดบังงบประมาณด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ ความตึงเครียดตามแนวชายแดนเพิ่มความเสี่ยงของการปะทะโดยไม่ตั้งใจ (Accidental Clash) ซึ่งสะท้อนปัญหา Security Dilemma ที่การเสริมกำลังของฝ่ายหนึ่งถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามโดยอีกฝ่าย นำไปสู่การตอบโต้และการยกระดับความขัดแย้งโดยไม่จำเป็น

รวมถึง**ผลกระทบทางตรง** การปะทะด้วยกำลังอาวุธในลักษณะจำกัด (Skirmishes) การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของกองทัพ และการเคลื่อนย้ายกำลังรบเข้าสู่พื้นที่ทับซ้อน ซึ่งเพิ่มแรงกดดันด้านความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน ขณะเดียวกัน**ผลกระทบทางอ้อม**คือการเข้ามามีบทบาทของมหาอำนาจและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ (United Nations: UN) และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice: ICJ) ซึ่งอาจจำกัดอิสระในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐ นอกจากนี้ สถานการณ์ดังกล่าวยังเผยให้เห็นข้อจำกัดของกลไกอาเซียนในการจัดการข้อพิพาทด้านความมั่นคงระหว่างประเทศสมาชิก

นอกจากนี้**ผลกระทบในระยะสั้น**ทำให้กองทัพต้องปฏิบัติภารกิจด้านมนุษยธรรมควบคู่กับภารกิจทางทหาร โดยให้การสนับสนุนการอพยพประชาชน การจัดตั้งหลุมหลบภัย และการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ ขณะเดียวกัน การระงับความร่วมมือทางทหารในระดับท้องถิ่นทำให้กลไกการประสานงานตามแนวชายแดนหยุดชะงัก ขณะที่**ผลกระทบในระยะยาว**ความขัดแย้งอาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การวางกำลัง โดยเน้นการสร้างฐานที่มั่นถาวรในจุดยุทธศาสตร์สำคัญ ซึ่งเพิ่มต้นทุนด้านงบประมาณและกำลังพลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ปัญหานี้ยังเปิดและกั้ระเบิดที่หลงเหลืออยู่ยังคงเป็นภัยคุกคามต่อทหารและประชาชนเป็นเวลานานหลายทศวรรษ ที่สำคัญ ความระแวงทางทหาร (Military Mistrust) ระหว่างสองประเทศลดทอนความร่วมมือด้านความมั่นคงในประเด็นอื่น เช่น การปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและการลักลอบเข้าเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของภูมิภาคโดยรวม

สรุป

จากนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย STEEP-M Analysis มีปัจจัยและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวเขตพรมแดน หรือ ภูมิศาสตร์นั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญในสถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ซึ่งมีแนวเขตพรมแดนทางบกติดต่อกันเป็นระยะทาง ๗๙๘ กิโลเมตร และทางทะเลติดต่อกันทางด้านอ่าวไทย โดยกัมพูชาอ้างอิงแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ จากอนุสัญญาฝรั่งเศส - สยาม จัดทำโดยฝรั่งเศส ส่วนไทยอ้างอิงมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ชุดหลัก (L7017/L7018) จัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทยร่วมกับสหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทั้งทางบกและทางทะเล สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา เป็นประเด็นความมั่นคงที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในหลายมิติ

ผลกระทบทางด้านสังคม (Social) โดยเชิงบวกช่วยเสริมสร้างความสามัคคี กระแสชาตินิยม ความตื่นตัวด้านความมั่นคง และบทบาทของกองทัพกับภาคประชาชน ขณะที่เชิงลบก่อให้เกิดความหวาดกลัว ความเครียด ความแตกแยกทางความคิด การย้ายถิ่นชั่วคราว และปัญหาข่าวลือหรือข้อมูลเท็จ ผลกระทบดังกล่าวส่งผลทั้งทางตรงต่อความปลอดภัยและความสัมพันธ์ของชุมชนชายแดน และทางอ้อมต่อภาพลักษณ์ประเทศ ภาครัฐ และทัศนคติระยะยาวของประชาชนต่อประเทศเพื่อนบ้านภายใต้บริบทอาเซียน

ผลกระทบทางด้านเทคโนโลยี (Technology) โดยเชิงบวกทำหน้าที่เป็นแรงเร่งให้รัฐเร่งปฏิรูปความมั่นคงไซเบอร์ พัฒนานวัตกรรมด้านการเฝ้าระวัง และขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล ขณะที่เชิงลบเพิ่มความเสี่ยงจากสงครามไซเบอร์และปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร ส่งผลทางตรงต่อความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและห่วงโซ่อุปทานเทคโนโลยี ขณะที่ทางอ้อมสะท้อนผ่านการชะลอตัวของความร่วมมือด้านเทคโนโลยีและความเชื่อมั่นของนักลงทุน ผลกระทบดังกล่าวสะท้อนทั้งในระยะสั้นผ่านความปั่นป่วนของระบบสื่อสารและข้อมูล และในระยะยาวต่อประเด็นอธิปไตยทางดิจิทัล ยุทธศาสตร์ทางทหาร และเสถียรภาพของเศรษฐกิจดิจิทัลอาเซียน

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (Economy) โดยเชิงบวกภาครัฐมีบทบาทในการเพิ่มการใช้จ่ายด้านความมั่นคงและโครงสร้างพื้นฐานซึ่งช่วยพยุงเศรษฐกิจท้องถิ่นบางส่วนในระยะสั้น อย่างไรก็ตาม การค้าชายแดน การท่องเที่ยว และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างรุนแรง ในทางตรงส่งผลให้รายได้ของประชาชนและผู้ประกอบการหดตัว ความไม่แน่นอนด้านความมั่นคงยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุนและทำให้ต้นทุนโลจิสติกส์สูงขึ้น นอกจากนี้ การสะดุดของห่วงโซ่อุปทานและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคยิ่งซ้ำเติมผลกระทบทางอ้อมต่อเศรษฐกิจมหภาค ในระยะยาว ความเสี่ยงเชิงภูมิรัฐศาสตร์และการสะดุดของห่วงโซ่อุปทานอาจลดความสามารถในการแข่งขันและกระทบเสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศ

ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (Environment and Energy) โดยเชิงบวกปรากฏพื้นที่กันชนทางนิเวศชั่วคราวและกระตุ้นการตระหนักรู้ด้านความมั่นคงพลังงานควบคู่การเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาด อย่างไรก็ตามเชิงลบมีความรุนแรงและครอบคลุมมากกว่า ในทางตรงทั้งการทำลายหน้าดินและระบบนิเวศ และการหยุดชะงักของการเจรจาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (OCA) ซึ่งบั่นทอนความมั่นคงทางพลังงานของประเทศ ในทางอ้อมยังสะท้อนผ่านความเสื่อมถอยของการอนุรักษ์ การอพยพของสัตว์ป่า ความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่ลดลง และต้นทุนค่าครองชีพของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้น ในระยะสั้นก่อให้เกิดมลพิษทางเสียง

และอากาศ รวมถึงความผันผวนของราคาพลังงาน ขณะที่ในระยะยาวความเสี่ยงจากสารพิษตกค้างในห่วงโซ่อาหาร การจัดการพื้นที่คุ้มครองข้ามพรมแดนที่ซับซ้อนขึ้น และการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจด้านพลังงาน อาจกลายเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ

ผลกระทบทางการเมือง (Politics) โดยเชิงบวกสะท้อนผ่านการเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของชาติ การเพิ่มความชอบธรรมและศักยภาพของรัฐในการบริหารจัดการวิกฤต ตลอดจนการกระตุ้นบทบาทของกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาค อย่างไรก็ตามเชิงลบทั้งแรงกดดันต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ภาระงบประมาณแผ่นดินที่เพิ่มขึ้น และการสั่นคลอนภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ ในทางตรงทั้งการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน การปิดด่านชายแดน และการลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูต ขณะที่ในทางอ้อมสะท้อนผ่านความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ลดลง รวมถึงความแตกแยกทางความคิดในสังคมในระยะสั้น ประเทศเผชิญกับวิกฤตด้านมนุษยธรรม ภาวะชะงักงันทางการค้า และแรงกดดันทางการทูต ส่วนในระยะยาว ความหวาดระแวงทางสังคมและปัญหาเชิงโครงสร้างด้านอธิปไตยและทรัพยากรอาจจำกัดเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ

ผลกระทบทางการทหาร/ความมั่นคง (Military and Security) โดยเชิงบวกทั้งการทดสอบประสิทธิภาพของระบบควบคุมบังคับบัญชา การยกระดับและปรับปรุงยุทธโศปกรณ์ รวมถึงการเสริมสร้างเอกภาพและขวัญกำลังใจภายในกองทัพ อย่างไรก็ตามเชิงลบมีความรุนแรงและยั่งยืนกว่า ทั้งความสูญเสียด้านกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ ภาระงบประมาณด้านความมั่นคงที่เพิ่มขึ้น และระดับความตึงเครียดตามแนวชายแดนอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงทั้งการปะทะด้วยกำลังอาวุธ การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของกองทัพ และการเคลื่อนย้ายกำลังรบเข้าสู่พื้นที่ทับซ้อน ขณะที่ทางอ้อมคือการเข้ามาบีบบังคับของมหาอำนาจและองค์กระระหว่างประเทศ ตลอดจนข้อจำกัดของกลไกอาเซียนในการจัดการข้อพิพาทด้านความมั่นคง ในระยะสั้น เกิดการอพยพของประชาชนและการปิดจุดผ่านแดน ส่วนในระยะยาว ความเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์ ปัญหาก็ระเบิดตกค้าง และความระแวงทางทหารระหว่างรัฐ อาจจำกัดเสถียรภาพและความร่วมมือด้านความมั่นคงของภูมิภาค

สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชาสะท้อนให้เห็นว่า “ความมั่นคง” ไม่อาจพิจารณาแยกอิสระจากมิติทางสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม พลังงาน การเมือง และการทหารได้ การบริหารจัดการปัญหาดังกล่าวอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องอาศัยกรอบการดำเนินงานแบบบูรณาการ ควบคู่กับการสื่อสารสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส การเสริมสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค และการให้ความสำคัญกับสันติวิธีร่วมกับมาตรการด้านความมั่นคง ทั้งนี้เพื่อจำกัดต้นทุนในระยะยาว และเอื้อต่อการสร้างเสถียรภาพและสันติภาพอย่างยั่งยืนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บรรณานุกรม

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (๒๕๖๕). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ๒๕๖๖. สืบค้นเมื่อ ๓ มกราคม ๒๕๖๙. จาก <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/2022/12/nsc-policy-66-70-1.pdf>
- ปิติ ศรีแสงนาม. (๒๕๖๕). สำนักรวจจุดแข็งประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ ๓ มกราคม ๒๕๖๙. จาก <https://www.the101.world/thailand-strengths/>
- สถาบันความมั่นคงศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๔). มุมมองความมั่นคง. ฉบับที่ ๗ ประจำเดือนมิถุนายน - กันยายน ๒๕๖๔. สืบค้นเมื่อ ๓ มกราคม ๒๕๖๙. <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/Journal/NSC-Journal-07.pdf>
- นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๖. Thailand Next เปลี่ยนใหญ่ประเทศไทย. (๒๕๖๗). สืบค้นเมื่อ มกราคม ๒๕๖๙. https://www.thailandnext.co/wp-content/uploads/2024/09/Thailandnext_Book.pdf.
- Asia Daily. (2025). Tensions on the Thai-Cambodian Border: Local Clashes, Global Stakes, and the Shadow of Superpowers. [Accessed: January 3, 2026]. จาก <https://asiadaily.org/news/3798asiaexpertsforum>.
- asiaexpertsforum. (2025). From Border Clash to Systemic Crisis: What the Cambodia–Thailand Conflict Reveals About ASEAN. [Accessed: January 3, 2026]. จาก <https://asiaexpertsforum.org/from-border-clash-to-systemic-crisis-what-the-cambodia-thailand-conflict-reveals-about-asean/>
- Chad de Guzman. (2025). Thailand and Cambodia’s Friendship Falter as Border Clash Escalates: What to Know. [Accessed: January 3, 2026]. จาก <https://time.com/7294994/thailand-cambodia-border-dispute-hun-sen-thaksin-paetongtarn-history-explainer/>